

Specialskoler for kvikke børn skaber mønsterbrydere

AF: MARIE LOUISE KJØLBYE, 4. OKTOBER 2005

Daginstitutioner og skoler er for ringe til at løfte udsatte børn, viser ny rapport fra Socialforskningsinstituttet. Særlige skoler for børn med gode hoveder og dårlige vilkår kan hjælpe. Hans-Edvard Nørregaard-Nielsen har prøvet det - og anbefaler det

Særlige tilbud til begavede børn fra vanskeligt stillede hjem kan gavne den sociale mobilitet, viser eksempler fra USA og England. Men også i Danmark har undervisningsinstitutioner af denne type skabt mønsterbrydere.

Noget, det 'universelle' danske skole- og dagpasningssystem ellers har store problemer med, som en aktuel undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet (SFI) netop har vist.

Det bekymrer seniorforsker ved Socialforskningsinstituttet (SFI), Niels Ploug, forskningsleder for den store undersøgelse om social arv, der påpeger nødvendigheden af særlige initiativer.

"Jeg er mest bekymret for dem, der måske godt kan håndtere en uddannelse, men ikke får den stimulus til læring," siger han.

Kort fortalt marginaliseres udsatte børn, fordi institutionernes aktiviteter især appellerer til middelklassebørn, der hjemmefra er fortrolige med f.eks. forhandlingslege og højtlesning.

"Måske skal man tage de udsatte børn ud, måske skal der ske et generelt løft for fagligheden på det pædagogiske område," mener Niels Ploug, der peger på, at man i USA og England har forsøgt sig med særlige høj kvalitetstilbud til udvalgte børn, som man ved virker.

"Men det forudsætter, at børnene selekteres mere, og jeg ved ikke, om det kan lade sig gøre i et universelt dagpasningssystem som det danske," siger Niels Ploug, der påpeger, at det vil støde mod de sædvanlige indvendinger mod kvoteordninger. Nemlig at børn, der udvælges til et særligt tilbud, stemples socialt og isoleres fra andre børn fra samme boligmiljø.

Ind i varmen

Betæneligheder, der normalt vejer tungt hos danske skolepolitikere, der bl.a. har hævdet at 'kvoter er for fisk, ikke for børn'.

Synspunktet afvises dog af forfatteren, direktør for Ny Carlsberg Fondet Hans Edvard Nørregaard-Nielsen, der selv skylder sin karriere som mønsterbryder et specialtilbud til begavede børn fra dårligt stillede hjem.

"Jeg har levende eksempler på, at det skaber større social mobilitet," siger han, der gik fem år på kostskolen Det kongelige Opfostringshus i Hellebæk, også kaldet Skorpeskolen, bl.a. skildret i erindringsbogen Mands Minde.

"Det gode var netop, at man kom væk fra en hverdag, der ikke fungerede," understreger Nørregaard-Nielsen, der bestod skolens optagelsesprøve som 12-årig i 1957, fordi hans mor stod alene med ansvaret for en familie i social og økonomisk krise. Han forlod skolen som 17-årig for at gå i gymnasiet. I dag er han én af dansk kulturlivs aller mest magtfulde mænd. Var han blevet i sit barndomsmiljø i det vestjyske Humlum, var han efter al sandsynlighed blevet kommis hos den nærliggende købmand, mener han. Det var det job, han dengang drømte om.

"Man kunne stå inde i varmen og spise en sveske i ny og næ, mens de andre gik ude i kulden," reflekterer han i dag og peger på, at både han og hans klassekammerater har klaret sig langt bedre end jævnaldrende, der blev tilbage. Især på grund af gode uddannelser, de ellers ikke havde fået mulighed for.

Ifølge aktuelle tal fra Undervisningsministeriet får 16 procent af en ungdomsårgang slet ikke en ungdomsuddannelse, mens SFI's såkaldte børneforløbsundersøgelser viser, at det hos kun cirka to procent af alle børn skyldes, at de intelligensmæssigt ikke magter det.

Resten må formodes at skyldes et virvar af andre sociale faktorer.

Familie eller netværk

At kvikke børn isoleres u hensigtsmæssigt socialt ved at blive fjernet fra deres miljø er dog ikke Nørregaard-Nielsens opfattelse. Tværtimod dannede skorpe-drengene et nyt netværk, der stadig holder, blandt andet på grund af de ens vilkår og det fællestræk, at de følte et stort ansvar som 'mors ridder'.

"På skolen slap man for det ansvar og havde samtidig den glæde at bevæge familien i den rigtige retning," mener Nørregaard-Nielsen, der mener, at mønsterbrydereffekten virker positivt tilbage på både familien og hele kvarteret.

"Man lægger en ny norm."

Overføres til nutiden

Det kongelige Opfostringshus er nu under omdannelse til opholdssted for børn, der på grund af særlige behov ikke kan rummes i almindelige uddannelses tilbud. En afgørelse, Nørregaard-Nielsen og andre gamle elever har protesteret voldsomt imod og nu vil prøve ved domstolen.

Nørregaard-Nielsen mener modsat, at frivillige undervisningstilbud for begavede børn fra 'svære' hjem også er relevante i nutiden.

"Men selvfølgelig skal forholdene følge med tiden," siger han.

Niels Ploug peger derimod på, at hvis man vælger at satse på de eksisterende rammer, bør man også løse det problem, som forskeren Bente Jensen peger på i sin undersøgelse af dagsinstitutionerne. Nemlig, at ressourcer til pædagoger og oplevelser ikke følger automatisk med, selv om mange af institutionens børn kræver mere end standardnormering.

"Man skal argumentere sig til ressourcer, men det betyder desværre, at det pædagogiske fokus handler om alt det, der er galt ved det enkelte barn," siger Niels Ploug.

mlk@information.dk